

MILLIY QADRYATLAR VA ANANALARNI O'RGATISHDA ETNOGRAFIK MA'LUMOTLARNING ROLI

Abdullayeva Nasibaxon Arabovna ¹

+998945271793

Annotatsiya: Ushbu maqolada etnografik manbalarni tahlil qilish metodlari va ularning ilmiy qiymati yoritilgan. Yozma, ogʻzaki va vizual manbalar turlari oʻrganilib, ularning har biri etnografik tadqiqotlarda qanday ahamiyat kasb etishi koʻrsatilgan. Etnografik dalillarni tizimlashtirish, tavsiflash, ularni ilmiy ekspeditsiyalar orqali yigʻish va arxiv manbalar asosida tekshirish metodologiyasi tahlil etilgan. Shuningdek, tarixiy rekonstruksiya qilish imkoniyatlari va uning madaniy merosni saqlashdagi roli haqida fikr yuritilgan.

Kalit soʻzlar: etnografik manbalar, yozma manbalar, ogʻzaki manbalar, vizual materiallar, etnografik tadqiqot, ekspeditsiya, arxiv, tarixiy rekonstruksiya, madaniy meros, tizimlashtirish

Kirish. Har qanday millatning madaniy va ijtimoiy hayotida qadriyatlar va anʼanalar alohida oʻrin egallaydi. Milliy qadriyatlar — bu avloddan-avlodga oʻtadigan, jamiyat hayotida mustahkam oʻrin egallagan axloqiy, estetik, huquqiy va diniy tushunchalar majmuasidir. Ular orqali xalq oʻz oʻzligini, tarixiy ildizlarini anglaydi, yashash mezonlarini belgilaydi. Anʼanalar esa — qadimdan shakllangan, muayyan millat yoki elat hayot tarzini ifodalovchi urf-odatlar, marosimlar va ijtimoiy institutlardir. Milliy qadriyatlar va anʼanalar xalq tafakkurining, turmush tarzining, tarixiy tajribasining ifodasi boʻlib, ular nafaqat oʻtmish, balki hozirgi va kelajak hayotimizga ham taʼsir koʻrsatadi.

Milliy qadriyat tushunchasining izohi. Milliy qadriyatlar — bu xalqning asrlar davomida shakllantirgan ruhiy-maʼnaviy, ijtimoiy-siyosiy, axloqiy estetik tamoyillaridir. Bu tushuncha keng maʼnoga ega boʻlib, oʻz ichiga madaniyat, til, din, urf-odat, axloqiy meʼyorlar, mehnatsevarlik, vatanparvarlik kabi tamoyillarni oladi. Oʻzbekiston Respublikasining “Maʼnaviyat va maʼrifat” konsepsiyasida milliy qadriyatlar millat maʼnaviyati, maʼrifiy taraqqiyotining eng muhim poydevori sifatida belgilab berilgan².

Milliy qadriyatlar shunchaki tarixiy yodgorlik emas, balki bugungi kun uchun ham zarur boʻlgan, jamiyatni barqaror rivojlantiruvchi kuchdir. Ular yosh avlodning tarbiyasida asosiy rol oʻynaydi. Masalan, hurmat, kattalarga ehtirom, mehmondostlik, vatanparvarlik kabi qadriyatlar Oʻzbekiston xalqining maʼnaviy merosini tashkil etadi. Bu qadriyatlar orqali ijtimoiy tartib va oʻzaro hamjihatlik saqlanadi³.

Tarixiy tajribaning hozirgi jamiyatda tutgan oʻrni. Milliy qadriyatlar va anʼanalar faqatgina oʻtmish yodgorligi emas, ular hozirgi davrda ham ijtimoiy hayotimizda faol ishlatiladi. Xususan, Oʻzbekiston mustaqillikka erishgach, milliy qadriyatlar va tarixiy merosni tiklash va rivojlantirishga katta eʼtibor berildi. Oʻzbek tili, milliy kiyimlar, xalq ogʻzaki ijodi, milliy urf-odatlar, milliy sport turlari — bularning barchasi tarixiy tajribaga tayanib tiklandi⁴.

Yosh avlodni tarbiyalashda tarixiy meros asosida milliy oʻzlikni shakllantirish, Vatanga sadoqat ruhida ulgʻaytirish zarur. Taʼlim tizimida milliy qadriyatlarni targʻib qilish, darsliklarga milliy tarix, xalqona hikmatlar, qahramonlik timsollarini kiritish orqali bu vazifa amalga oshirilmoqda. Xususan, “Milliy gʻurur”, “Vatanparvarlik”, “Ajdodlar izidan” kabi darslar — tarixiy tajriba va qadriyatlarning hozirgi zamondagi koʻrinishlaridir⁵.

¹ Andijon davlat pedagogika instituti Ijtimoiy fanlar kafedrası, tarix fanlari boʻyicha falsafa fanlar doktori (PhD), dotsent

² Abdullaev, R. “Maʼnaviyat asoslari”, Toshkent: “Oʻzbekiston”, 2017, 35-bet.

³ Karimov, I.A. “Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch”, Toshkent: “Maʼnaviyat”, 2008, 19-bet.

⁴ Axmedova, N. “Oʻzbekistonning madaniy merosi”, Toshkent: “Akademnashr”, 2020, 71-bet.

⁵ Xoʻjamurodov, B. “Maʼnaviyat darslari”, Toshkent: “Yangi asr avlodi”, 2022, 55-bet.

Impact Factor: 9.9**ISSN-L: 2544-980X**

Tarixiy tajriba xalq ongida sabr-toqat, mehnatsevarlik, tinchliksevarlik kabi fazilatlarni mustahkamlaydi. Bu fazilatlar orqali millatni har qanday tahdidlardan himoya qilish, o'z madaniyatini saqlab qolish mumkin.

Milliy merosni anglash va asrashda etnografik ma'lumotlarning roli beqiyosdir. Har bir xalq o'zining tarixiy taraqqiyot jarayonida ma'naviy-madaniy boyliklarni to'plab borgan. Ana shu boyliklar etnografik tadqiqotlar orqali ilmiy jihatdan o'rganiladi, hujjatlashtiriladi va keyingi avlodlarga yetkaziladi. Etnografiya – bu inson jamiyatining moddiy va ma'naviy madaniyatini, an'analari, urf-odatlarini, xalq og'zaki ijodi va ijtimoiy institutlarini o'rganadigan fan sifatida milliy merosni chuqurroq anglashga xizmat qiladi⁶.

Bugungi globallashuv davrida ko'plab milliy qadriyatlar yo'qolish xavfi ostida turgan bir paytda, etnografik ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va saqlash dolzarb vazifalardan biridir. Bu maqolada etnografiya fanining maqsad va uslublari, turli elatlar va hududlardagi etnografik faktlar, shuningdek og'zaki va yozma manbalar o'rtasidagi munosabatlar yoritiladi.

Hududiy, qabila va elatlar kesimidagi etnografik faktlar. O'zbekiston hududida tarixan turli elatlar, urug'lar va qabilalar yashab kelgan. Har bir hududda yashovchi aholi o'ziga xos urf-odat, kiyinish uslubi, hunarmandchilik turlari, oila tuzilmasi, marosimlari bilan ajralib turgan. Masalan, Buxoro, Xorazm, Farg'ona vodiysi, Qashqadaryo va Surxondaryo hududlarida saqlanib qolgan turmush madaniyati o'ziga xoslik kasb etgan.

Masalan, Xorazmda to'y marosimlarining tantanavorligi va xonandachilik an'analari ajralib turadi. Farg'onada esa "kelin salom" va "qovun sayli" kabi urf-odatlar xalqning madaniy turmushini aks ettiradi⁷. Qashqadaryo viloyatida esa asosan qozoq, qoraqalpoq va tojik elatlar bilan yonma-yon yashovchi o'zbeklar an'anaviy turmush tarzini saqlab qolgan.

Bunday etnografik faktlar faqatgina xalq madaniyatini emas, balki o'zaro totuvlik, madaniy almashinuv jarayonini ham namoyon etadi. Bu faktlar o'z navbatida milliy o'zlikni shakllantirishda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi.

Ta'lim tizimida etnografik yondashuvning ahamiyati. Ta'lim tizimi — milliy qadriyatlarni yosh avlod ongiga singdirishning asosiy instituti sanaladi. Maktabgacha, umumiy o'rta, kasb-hunar va oliy ta'lim bosqichlarida milliy tarbiya elementlari etnografik yondashuvlar bilan mustahkamlanmoqda. Ayniqsa, tarix, adabiyot, musiqa, ona tili, geografiya kabi fanlar orqali o'quvchilarga urf-odatlar, milliy liboslar, xalq marosimlari haqida ma'lumotlar berish bu jarayonning muhim yo'nalishidir.

Masalan, 1–4-sinflar uchun ishlab chiqilgan "Odobnoma", "Atrofimizdagi olam" darsliklarida xalq ertaklari, milliy kiyimlar, qadimiy hunarmandchilik, oila qadriyatlari kabi mavzular orqali o'quvchining milliy ongi va etnik tafakkuri shakllantiriladi. Shuningdek, maktablarda xalq ertaklari haftaligi, milliy bayramlar, folklor kechalari tashkil qilinib, amaliy etnografik tajriba beriladi⁸.

Oliy ta'lim tizimida esa pedagogika, tarix, madaniyatshunoslik, sotsiologiya kabi yo'nalishlarda "Etnografiya asoslari", "Milliy an'analar va marosimlar" kabi fanlar orqali etnografik materiallar chuqurroq o'rganiladi. Bu esa kelajakdagi o'qituvchilar, tadqiqotchilar, jurnalistlar va siyosatshunoslarda milliylik mas'uliyatini kuchaytiradi⁹.

Oilalar, mahalla va madaniyat markazlarida an'analarni singdirish metodlari. Oila — milliy qadriyatlarning birlamchi manbai va tarbiyaviy instituti sanaladi. Farzand tarbiyasida ona tilida gaplashish, xalq qo'shiqlari kuylash, milliy taomlarni tayyorlash, turli marosimlarda ishtirok etish orqali o'z-o'zidan milliy qadriyatlar ongga singib boradi. Ayniqsa, bu jarayonda bobolar va buvilar tomonidan hikoya qilinadigan ertaklar, dostonlar katta rol o'ynaydi.

Mahalla esa xalqchil tarbiyaning asosiy ijtimoiy instituti bo'lib, bayramlar, xayriya tadbirlari, nikoh va sunnat marosimlari, harbiy xizmatdan qaytganlarni kutib olish kabi tadbirlarda milliy

⁶ Abdurahmonov, A.A. *O'zbek xalq etnografiyasi*, Toshkent: "Fan", 2009, 12-bet.

⁷ Norqulova, G. *Hududiy madaniyat va an'analar*, Toshkent: "Ma'naviyat", 2011, 58-bet.

⁸ Karimova, M. & Yo'ldosheva, D. *Milliy qadriyatlar va ularning yoshlarda ong-shuurni shakllantirishdagi o'rni*. Toshkent: Fan va texnologiya, 2021, 85–87-betlar.

⁹ "Etnopedagogika va etnografiya asoslari" fani o'quv dasturi. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, 2020-yil, 11–13-betlar.

an'analar saqlanib qoladi. "Mahalla yettiligi", "Ayollar maslahati", "Ibratli oila" kabi tashabbuslar orqali an'analarni avlodlar orasida uzviylikda saqlashga harakat qilinmoqda.

Shuningdek, xalq ijodi markazlari, madaniyat uylari, teatrlar va kutubxonalar orqali milliy meros targ'ib qilinmoqda. Etnografik ekspozitsiyalar, "Xalq amaliy san'ati" ko'rgazmalari, "Usta va shogird" dasturlari orqali milliy hunarmandchilik, kiyim-kechak, bezak san'ati, marosimlar hayotga tadbiiq qilinmoqda.

Darslik va metodik qo'llanmalarda etnografik kontent. Milliy qadriyatlarni yosh avlodga o'rgatishda darsliklar, metodik qo'llanmalar va dasturlar katta ahamiyatga ega. Xususan, 1–11-sinflar uchun yaratilgan ona tili, tarix, adabiyot, musiqa, texnologiya fanlari bo'yicha darsliklarda xalqona ifoda, maqollar, rivoyatlar, marosimlar aks ettirilgan. Bu esa o'quvchilarning ko'z oldida an'anaviy hayotni tasavvur qilish imkonini beradi.

Metodik qo'llanmalarda esa o'qituvchilarga qanday qilib milliy qadriyatlarni zamonaviy metodlar bilan yetkazish mumkinligi ko'rsatib berilgan. Masalan, xalq bayramlarini ochiq dars shaklida o'tkazish, interaktiv savol-javoblar orqali an'analarni uyg'unlashtirish, rolli o'yinlar orqali urf-odatlarini sahnalashtirish usullari keng qo'llanilmoqda.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi, Madaniyat va Turizm vazirligi, Ma'naviyat va Ma'rifat markazi tomonidan yaratilgan uslubiy tavsiyanomalarda etnografik yondashuvga alohida urg'u berilgan. Ular orqali o'qituvchilarga mavzuni milliy qadriyatlar asosida qanday ochish kerakligi batafsil tushuntirilgan.

Milliy o'zlikni shakllantirishda etnografik ma'lumotlarning ahamiyati va istiqbollari. Milliy o'zlik — bu shaxs va jamiyat ongidagi o'ziga xoslik, o'z millatiga, tarixiga, urf-odatlariga, til va diniga bo'lgan ichki hurmat, g'urur va sadoqatdir. Milliy o'zlikni shakllantirish, uni mustahkamlash har qanday davlatning, xalqning madaniy, ma'naviy va ijtimoiy rivojida ustuvor vazifalardan biridir. Bu jarayonda etnografik ma'lumotlar alohida ahamiyat kasb etadi, chunki ular orqali xalqning tarixi, yashash tarzi, urf-odatlar, ijtimoiy institutlari, madaniy qadriyatlari ilmiy asosda anglanadi.

Ushbu maqolada yosh avlod ongida milliy o'zlikni shakllantirishdagi etnografik yondashuvlar, globallashuv sharoitida an'analarni saqlab qolish muammolari va zamonaviy pedagogik model uchun etnografik tadqiqotlardan foydalanish zarurati tahlil qilinadi.

Yosh avlod ongida milliy o'zlikni mustahkamlash. Yosh avlod tarbiyasida milliy o'zlikni shakllantirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Chunki aynan yoshlar — kelajak jamiyatining ma'naviy tayanchi, davlat mustaqilligining davomchilari hisoblanadi. Milliy o'zlikning asosiy omillari — til, tarix, din, madaniyat, urf-odatlar va an'analar yosh ongiga bolalikdan boshlab singdirilishi lozim.

Etnografik materiallar bu borada asosiy manba sifatida xizmat qiladi. Masalan, xalq og'zaki ijodiyoti — ertaklar, afsonalar, maqollar, dostonlar orqali o'quvchilarga milliy o'zlik tushunchasi bilvosita, ammo chuqur shaklda yetkaziladi. Shuningdek, milliy kiyimlar, an'anaviy hunarmandchilik turlari, bayram marosimlari kabi vizual va amaliy faoliyatlar orqali bolalarning ongida o'z millatiga nisbatan ijobiy hissiyotlar paydo bo'ladi¹⁰.

Ta'lim tizimida bu jarayon "Vatan tuyg'usi", "Odobnoma", "Milliy qadriyatlar asosida tarbiya" kabi darslar orqali, oila va mahalla muhitida esa kundalik turmush orqali amalga oshiriladi. Bu esa yosh avlodda milliy o'zlik va vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirishda muhim vositadir.

Etnografik manbalarni tahlil qilish metodlari va ularning ilmiy qiymati. Etnografik tadqiqotlar har bir xalqning madaniy hayotini, tarixiy taraqqiyotini va ma'naviy qadriyatlarini o'rganishda asosiy vositadir. Etnografik ma'lumotlar orqali insoniyatning turmush tarzi, urf-odatlar, marosimlari, an'analari va ijtimoiy institutlari chuqur tahlil qilinadi. Bu ma'lumotlar manbalar asosida to'planadi, tahlil qilinadi va tasniflanadi. Shu bois, etnografik manbalarni ilmiy jihatdan o'rganish va ularni zamonaviy tadqiqot usullari orqali tahlil qilish muhim ilmiy vazifa bo'lib qolmoqda.

¹⁰ Qodirova, M. (2020). *Etnopedagogika: nazariya va amaliyot*. Toshkent: "O'qituvchi" nashriyoti, 45–47-betlar.

Ushbu maqolada etnografik manbalar turlari (yozma, og‘zaki, vizual), ularni tizimlashtirish va tavsiflash usullari, ilmiy ekspeditsiyalar hamda arxiv tadqiqotlarining metodologiyasi, shuningdek, etnografik faktlar asosida tarixiy rekonstruksiya qilish imkoniyatlari keng yoritiladi.

Etnografik dalillarni tizimlashtirish va tavsiflash

Etnografik tadqiqotlarda to‘plangan ma’lumotlar ilmiy tahlilga tortilishi va tizimlashtirilishi lozim. Tizimlashtirish bu — manbalarni muayyan toifalar, mavzular va hududlar bo‘yicha ajratish jarayonidir. Bu jarayon quyidagi mezonlarga asoslanadi:

- **Hududiy tasnif** – ma’lumotlar viloyat, qabila, elat yoki mahalliy birliklar kesimida ajratiladi;
- **Funktsional tasnif** – urf-odat, marosim, turmush an‘analari, mehnat madaniyati kabi sohalarga ajratiladi;
- **Vaqt bo‘yicha tasnif** – qadimgi, o‘rta asr, zamonaviy davrlarga bo‘linadi.

Tavsiflash esa to‘plangan manbalarni mazmunan tahlil qilish, ularning lingvistik, ijtimoiy, axloqiy, diniy va iqtisodiy jihatlarini chuqur ochib berishdir.

Zamonaviy etnografiyada bu jarayon ko‘pincha **kodlash** (thematic coding) va **kategoriya ajratish** orqali amalga oshiriladi. Misol uchun, xalq to‘y marosimlari bo‘yicha to‘plangan ma’lumotlar “tashkiliy qismi”, “ishtirokchilarning roli”, “quyilgan qo‘shiqlar” va “ramziy ma’nolar” kabi kategoriyalar asosida tavsiflanadi.

Ilmiy ekspeditsiyalar va arxiv tadqiqotlarining metodologiyasi

Etnografik dalillarni to‘plashda eng asosiy usullardan biri bu — **ilmiy ekspeditsiyalar**dir. Ular xalq orasida bevosita kuzatish, suhbat, videotasvirga olish, audio yozuvlar orqali real manbalarni to‘plashga xizmat qiladi. Ekspeditsiyalar asosan quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

1. **Oldindan rejalashtirish** – tadqiqot obyekti, hudud, mavzu tanlanadi;
2. **Maydon tadqiqoti** – joyiga chiqib, respondentlar bilan suhbatlar, foto va video hujjatlashtirish;
3. **Ma’lumotni kodlash va arxivlash** – to‘plangan materiallar elektron baza, yozma hujjat va tasviriy shaklda saqlanadi;
4. **Tahlil va nashr** – dalillarning ilmiy tavsifi va nashrga tayyorlash.

Arxiv tadqiqotlari esa asosan tarixiy hujjatlar, qadimiy qo‘lyozmalar, rasmiy hisobotlar, ekspeditsiya jurnallari bilan ishlashni o‘z ichiga oladi. Misol uchun, XIX asr Rossiya imperiyasi etnografik ekspeditsiyalari asosida O‘zbekiston hududiga oid juda ko‘plab yozma manbalar bugungi kungacha saqlanib qolgan. Ular O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Tarix instituti, Qorako‘l, Xorazm, Buxoro viloyat arxivlarida mavjud.

Etnografik faktlar asosida tarixiy rekonstruksiya qilish usullari

Tarixiy rekonstruksiya — bu o‘tmishdagi madaniy hodisalarni etnografik materiallar asosida modellashtirish yoki sahnalashtirishdir. U ikki shaklda amalga oshiriladi:

1. **Ilmiy rekonstruksiya** – tarixiy faktlar, dalillar asosida o‘tmishdagi hayot, marosim yoki urf-odatlar haqida ilmiy izohlar berish;
2. **Sahnaviy rekonstruksiya** – xalq festivallari, teatr sahnalari, muzey ekspozitsiyalari orqali jonlantirish.

Masalan, qadimgi Navro‘z bayramining qadimiy shaklini tiklashda arxivdagi tarixiy yozuvlar, xalq xotirasi va xalq amaliy san‘atidan foydalaniladi. Yoki “qiz oshi”, “kelin salom”, “solnoma to‘yi” kabi marosimlar sahnaviy shaklda qayta jonlantiriladi.

Shuningdek, arxeologik topilmalar bilan etnografik ma’lumotlarni uyg‘unlashtirish orqali tarixiy davrga oid madaniy obrazlar tiklanadi. Bu madaniy rekonstruksiyalar pedagogik va ilmiy maqsadlarda foydalaniladi: maktab darslarida, muzey ekspozitsiyalarida, ommaviy ko‘rgazmalarda.

Tarixiy rekonstruksiya metodikasi zamonaviy multimedia texnologiyalari (3D modellashtirish, virtual realitet) yordamida yanada jonli va ta’sirchan ko‘rinishga ega bo‘lishi mumkin. Bu esa yosh avlodda milliy o‘zlik, tarixiy xotira va madaniy merosga nisbatan hurmat tuyg‘usini mustahkamlaydi.

Xulosa va takliflar: Milliy qadriyatlar va an‘analarni har qanday xalqning tarixiy, madaniy va ma’naviy taraqqiyotining negizidir. Ular xalq hayotining barcha jabhalarida o‘z ifodasini topgan bo‘lib, asrlar davomida shakllangan tajriba, turmush tarzining odati, axloqiy va estetik mezonlar sifatida mustahkamlanib kelmoqda. Bu qadriyatlar insonning dunyoqarashi, hayotiy pozitsiyasi va

Impact Factor: 9.9**ISSN-L: 2544-980X**

jamiyatga munosabatini belgilab beruvchi muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Aynan shu nuqtai nazardan qaralganda, ularni o'rganish, asrash va avlodlarga yetkazish zamonaviy ta'lim-tarbiya tizimi oldidagi dolzarb vazifalardan biridir.

Etnografik yondashuv bu jarayonda eng samarali ilmiy vositalardan biri sifatida maydonga chiqadi. Etnografiya insoniyatning tarixiy va madaniy tajribasini ilmiy asosda o'rganadigan fandir. U orqali har bir millatga xos bo'lgan urf-odatlar, marosimlar, diniy e'tiqodlar, kiyinish uslubi, ijtimoiy institutlar, turmush tarzi va hatto estetik qarashlar haqida chuqur tahliliy fikr yuritish mumkin bo'ladi. Shunday ekan, etnografik ma'lumotlar nafaqat ilmiy qadriyat, balki amaliy-pedagogik vosita sifatida ham beqiyos ahamiyatga ega.

Maqolalar doirasida birinchi navbatda milliy qadriyatlar va an'analarning mazmuni hamda ijtimoiy-tarixiy ahamiyati tahlil qilindi. Milliy qadriyatlar deganda – xalqning tarixiy xotirasida saqlanib qolgan va jamiyatning har bir a'zosi vatanparvarlik, e'tiqod, sabr-toqat, mehr-oqibat kabi tuyg'ularni shakllantiruvchi ruhiy-ma'naviy me'zonlar tushuniladi. Ular o'z navbatida an'analardan orqali amalda mujassam bo'ladi. An'analardan — bu o'zaro munosabatlar, rasm-rusumlar, marosimlar, turmush tarzi va qadimiy urf-odatlar shaklida namoyon bo'ladi. Xalqning butun tarixiy tajribasi shu qadriyatlar orqali shakllanib kelgan.

Keyingi tahliliy bosqichda etnografik ma'lumotlarning milliy merosni anglash va o'rganishdagi roli ko'rib chiqildi. Etnografiya fani — insoniyatning o'ziga xos madaniyat shakllarini, urf-odatlarini o'rganishga qaratilgan bo'lib, u tarix, sotsiologiya, madaniyatshunoslik, antropologiya bilan uzviy bog'liq. Bu fan orqali biz nafaqat hozirgi madaniy holatni, balki avlodlar davomida shakllangan turmush tajribasini ham chuqur anglaymiz. O'zbekiston hududida yashagan va yashayotgan qabila va elatlar misolida bu holat yaqqol ko'zga tashlanadi. Farg'ona vodiysi, Buxoro, Xorazm, Surxondaryo, Qoraqalpog'iston kabi hududlardagi an'anaviy urf-odatlar, marosimlar, kiyim-kechaklar, mehnat madaniyati bu yerda yashagan xalqlarning boy etnografik merosini namoyon etadi.

Bunday ma'lumotlar ikki asosiy manbaga tayanadi: og'zaki va yozma an'analardan. Og'zaki an'analardan xalq og'zaki ijodi, dostonlar, ertaklar, maqollar, hikmatli so'zlar orqali avloddan-avlodga o'tgan. Ular milliy xotiraning asosiy shakli sanaladi. Yozma manbalar esa bu an'analarni ilmiy tahlil qilish, hujjatlashtirish, madaniyat tarixiga kiritishda muhim rol o'ynaydi. Bu ikki manbaning uzviy bog'liqligi etnografik tahlillarning asosiy mezonidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullaev, R. "Ma'naviyat asoslari", Toshkent: "O'zbekiston", 2017, 35-bet.
2. Karimov, I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch", Toshkent: "Ma'naviyat", 2008, 19-bet.
3. Axmedova, N. "O'zbekistonning madaniy merosi", Toshkent: "Akademya", 2020, 71-bet.
4. Xo'jamurodov, B. "Ma'naviyat darslari", Toshkent: "Yangi asr avlodi", 2022, 55-bet.
5. Abdurahmonov, A.A. O'zbek xalq etnografiyasi, Toshkent: "Fan", 2009, 12-bet.
6. Norqulova, G. Hududiy madaniyat va an'analardan, Toshkent: "Ma'naviyat", 2011, 58-bet.
7. Karimova, M. & Yo'ldosheva, D. Milliy qadriyatlar va ularning yoshlarda ong-shuurni shakllantirishdagi o'rni. Toshkent: Fan va texnologiya, 2021, 85–87-betlar.
8. "Etnopedagogika va etnografiya asoslari" fani o'quv dasturi. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, 2020-yil, 11–13-betlar.
9. Qodirova, M. (2020). Etnopedagogika: nazariya va amaliyot. Toshkent: "O'qituvchi" nashriyoti, 45–47-betlar.

